

Актуальні питання взаємодії організацій, що здійснюють приватну охоронну діяльність, із правоохоронними органами України

Т.Ю. Ткачук

кандидат юридичних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки,
Національна академія Служби безпеки України

У статті визначено теоретичні та практичні засади функціонування механізму взаємодії приватних охоронних структур із правоохоронними органами. Доведено взаємну доцільність обміну оперативною інформацією.

В статті определены теоретические и практические основы функционирования механизма взаимодействия частных охранных структур с правоохранительными органами. Доказана взаимная целесообразность обмена оперативной информацией.

Theoretical and practical principles of operation of the mechanism of interaction of private security agencies with law enforcement. Proved the feasibility of mutual exchange of information.

Ключові слова: взаємодія з правоохоронними органами, охоронні структури, інформаційна безпека.

Постановка проблеми

Набрання 18 жовтня поточного року чинності Законом України «Про охоронну діяльність» [1], події 26 вересня, які мали місце на вул. Луговій, 12 у Києві в торговому центрі «Караван», коли невідомий розстріляв трьох приватних охоронців і одного поранив, події 4 жовтня в Луганську в супермаркеті «Абсолют», де охоронці до смерті забили відвідувача, та ряд інших принципових аспектів у діяльності приватних охоронних структур зумовлюють значущість окресленої проблеми, зокрема її теоретичного осмислення, аналізу та виокремлення пріоритетних напрямів оптимізації роботи цих структур, зокрема стосовно попередження злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

За останні роки різним аспектам взаємодії правоохоронних органів присвячено значну кількість публікацій. Щодо розроблення правових, організаційних основ взаємодії приватних охоронних підприємств із правоохоронними органами автором проаналізовано праці Ю.М. Антоняна, М.М. Бабаєва, К.К. Горяїнова, А.Є. Жалинського, М.П. Журавльова, А.Г.

Сачаво, Ф.Ш. Измайлової, М.І. Ковальова, Н.Ф. Кузнецової, Є.І. Петрова, В.П. Угарова, Л.В. Шебаршина та багатьох інших.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

На сьогодні залишається значна кількість невирішених питань, зокрема й адаптація норм прийняття Закону України «Про охоронну діяльність» до практики, пошук нових форм взаємодії правоохоронних органів із приватними охоронними структурами, обмін оперативною значущою інформацією тощо.

Формулювання цілей статті

Метою цієї статті є теоретичний аналіз обґрунтування механізму взаємодії організацій, що здійснюють приватну охоронну діяльність, із правоохоронними органами України в контексті попередження злочинності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Взаємодія правоохоронних органів із правоохоронними структурами та підрозділами, з підприємствами, що здійснюють приватну охоронну діяльність, є необхідною передумовою успішного виконання

покладених на них завдань. Практика доводить, що завдяки організованій і виваженій взаємодії поліпшуються результати в забезпеченні правопорядку. Разом із тим, загальна оцінка стану взаємодії з багатьох напрямів потребує змін на краще.

Збільшення кількості підприємств, що здійснюють приватну охоронну діяльність в Україні, – об'єктивний процес, зумовлений ринковими відносинами, які зміцнюються в нашому суспільстві. У зв'язку з розширенням мережі приватних правоохоронних формувань, напрямів їхньої діяльності, повноважень приватних охоронців неминуче постає питання про взаємодію правоохоронних органів і приватних охоронних організацій у сфері попередження злочинності.

Необхідність такої взаємодії обумовлюється низкою обставин:

- спільністю завдань, які постають перед правоохоронними органами та підприємствами, що здійснюють приватну охоронну діяльність, у сфері охорони правопорядку;
- особливістю призначення сил і засобів, що застосовуються для вирішення відповідних завдань;
- спорідненістю методів їхньої діяльності щодо забезпечення захисту життя, здоров'я та власності громадян, а також попередження правопорушень;
- характером заходів, здійснюваних з метою забезпечення безпеки особистості та власності;
- взаємозалежністю кінцевих результатів їхньої спільної діяльності.

Таким чином, основною метою взаємодії підприємств, що здійснюють приватну охоронну діяльність, і правоохоронних органів є досягнення найефективнішого функціонування суб'єктів, що беруть участь у забезпеченні безпеки особистості та захисту власності в сучасних умовах.

Нині в Україні майже мільйон осіб займаються охоронною діяльністю. Три чверті приватних охоронних компаній вимогам якості не відповідають. Тільки чверть офіційно зареєстрованих недержавних охоронних структур в Україні працюють

якісно, відзначають фахівці. У свою чергу, президент Української федерації професійної безпеки зазначив, що лише четверта частина офіційно зареєстрованих структур відповідають заявленим вимогам [2].

При цьому, з 18 жовтня, відповідно до ст. 12 закону «Про охоронну діяльність» персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків отримав право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, проводити відкриту відео- та фотозйомку подій. Такі дії можуть застосовуватися в особливих випадках, якщо інші засоби не зумовили припинення посягання на об'єкт охорони. Варто додати, що, за повідомленнями МВС, охоронці, які загинули в ТРЦ «Караван», не мали ліцензії на охоронну діяльність [3].

Проте, повернемося безпосередньо до теми дослідження. Вважаємо, що основу взаємодії приватних охоронних організацій із державними, у тому числі правоохоронними органами у сфері попередження злочинності становить взаємообмін інформацією та інформаційними даними про злочини й правопорушення, що готуються, стосовно життя, здоров'я та майна клієнтів приватних охоронних організацій. Незмінною рисою нашого часу, коли інформація стає важливішою за матеріальні чи енергетичні ресурси, є збільшення її впливу на всі галузі людської діяльності, зокрема приватну охоронну діяльність.

Необхідність активного обміну оперативною інформацією між приватними охоронними організаціями та правоохоронними органами обумовлена як наявністю єдиного інформаційного простору з приводу правопорушень, що готуються, так і існуванням об'єктивної обмеженості джерел такої інформації у кожній зі сторін. Багато приватних охоронних підприємств створили свої інформаційні системи, які дають змогу не лише мати в необхідних випадках інформацію про клієнтів, а й проводити аналіз угод, що укладаються. Проте, наразі чітко не визначені як межі інформації, здатної стати предметом об-

міну, так і форми та механізми такої взаємодії.

У сучасних умовах виділяють такі форми взаємодії підприємств, що здійснюють приватну охоронну діяльність, із правоохоронними органами [4, с. 32]: спільна діяльність (проведення заходів) правоохоронної спрямованості; надання взаємодопомоги та підтримки; обмін інформацією з питань попередження та припинення різних правопорушень.

У процесі здійснення взаємодії необхідно дотримуватися розмежування компетенції. Це означає, що суб'єкт взаємодії не повинен здійснювати невластиві йому функції. Тим самим виключається не лише дублювання дій, а й підвищується ефективність спільної діяльності.

Виконуючи у взаємодії свої функції, правоохоронні органи та підприємства, що здійснюють приватну охоронну діяльність, одержують додаткові можливості для ефективного використання властивих їм форм і методів роботи із забезпечення безпеки особистості й охорони власності, що дає змогу уникнути дублювання та вузьковідомчого підходу до забезпечення правопорядку.

Суб'єктивні передумови взаємодії підприємств, що здійснюють приватну охоронну діяльність, виявляються в тому, що певна частина їх персоналу представлена колишніми співробітниками правоохоронних органів, які професійно володіють знаннями про структуру, форми й методи діяльності правоохоронних органів, їх можливості, підтримують тісні особисті зв'язки, що значною мірою сприяє взаємодії.

Однак, обидві сторони (правоохоронні органи та підприємства, що здійснюють приватну охоронну діяльність), припускаються дуже серйозного прорахунку: об'єктивно будучи союзниками, вони часто не можуть усвідомити спільних інтересів і діють не як партнери, а як суперники [5, с. 10]. Неналагодженою належним чином є система двостороннього обміну інформацією. Деякі комерсанти вважають, що правоохоронна система зобов'язана захищати їх без усяких попередніх умов та

інформації. У результаті дані про погрози на адресу тих чи інших осіб не доводяться вчасно до відомих правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, а стають їм відомими лише після вчинення злочину. У свою чергу правоохоронні органи, нерідко керуючись застарілими уявленнями, не довіряють підприємствам, що здійснюють приватну охоронну діяльність, тому не завжди стратегічно правильно вибудовують лінію роботи з ними [6, с. 11].

Закордонний досвід доводить – взаємодія цих сторін на надійній правовій основі має досить позитивний взаємовигідний результат. У ряді зарубіжних систем безпеки ці органи є, так би мовити, першою лінією сигнальної системи про можливу підготовку злочинів і конкретну протиправну діяльність. Одержавши інформацію, приватні служби безпеки, як правило, передають її до правоохоронних органів як первинний сигнал. Останні, виконуючи функції безпосередньої розробки злочинних груп, є другим рівнем системи безпеки. Багато країн світу в питаннях забезпечення правопорядку та безпеки більш орієнтовані не тільки на державні органи, а й на приватні охоронні агентства, що залучаються до досліджень різних аспектів боротьби з правопорушеннями. У деяких випадках приватні фірми, що спеціалізуються у сфері безпеки, використовуються спецслужбами навіть у заходах із забезпечення охорони закордонних державних діячів під час їхніх офіційних візитів [7, с. 39].

Таким чином, можна погодитись із А.Г. Сачаво щодо існування двох основних видів інформаційного обміну між представниками приватних охоронних організацій і органами внутрішніх справ [8, с. 15]:

а) обмін методичною та науково-аналітичною інформацією;

б) обмін оперативною інформацією під час виконання приватними охоронними організаціями та правоохоронними органами своїх професійних функцій.

Здійснення першого виду інформаційного обміну може відбуватися в різних

формах: проведення заходів щодо обміну досвідом, спільних засідань, конференцій, круглих столів, семінарів тощо. Практикується також видання та поширення серед адресатів відповідного профілю роботи спеціальної літератури з питань приватної охоронної діяльності, що висвітлює проблеми взаємовідносин її суб'єктів із державними правоохоронними органами (інформаційні бюлетені, довідники, брошури тощо).

Як свідчить практика, приватні охоронні підприємства вже розробили визначений механізм співробітництва між собою, що ґрунтується на створенні різноманітних об'єднань, центрів, асоціацій тощо, у рамках яких відбувається активний обмін інформацією та послугами [9, с. 14]. Зазначений механізм пройшов апробацію та показав високі результати. Водночас доводиться констатувати, що державні правоохоронні органи практично не беруть участі в роботі вищезазначених організацій, хоча переваги такого співробітництва є очевидними.

Висновки

Підсумовуючи вищесказане, наголосимо, що взаємодія між правоохоронними органами й організаціями, що здійснюють приватну охоронну діяльність, лише починає формуватися. Безумовно, оптимального рівня така взаємодія досягне не скоро, причому тільки після рішення багатьох важливих проблем: правового регулювання, кадрового забезпечення тощо.

Таким чином, із урахуванням сформо-

ваної практики та інтересів державних правоохоронних органів і недержавних охоронних організацій у ст. 19 (форми взаємодії з правоохоронними органами) Закону України «Про охоронну діяльність» необхідно чітко сформулювати взаємодію та координацію між ними за такими напрямками:

- забезпечення безпеки особистості та суспільної безпеки;
- захист майна власників і підприємницької діяльності;
- охорона громадського порядку, припинення злочинів і адміністративних правопорушень на територіях, прилеглих до охоронюваних приватними охоронними організаціями об'єктів;
- співробітництво з проведення профілактичних заходів на територіях, що прилягають до охоронюваних приватними охоронними організаціями об'єктів;
- захист прав і законних інтересів недержавних охоронних організацій, забезпечення власної безпеки охоронців;
- співробітництво в галузі підготовки та перепідготовки кадрів для приватних охоронних організацій;
- співробітництво у сфері обміну інформацією;
- взаємодія в забезпеченні безпеки в ході проведення групових, масових заходів;
- взаємодія щодо охорони вантажів клієнтів приватних охоронних організацій при їхньому транспортуванні;
- залучення до спільної охоронної діяльності співробітників державних правоохоронних структур на договірній основі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>
2. Три чверті приватних охоронних структур в Україні працюють неякісно // ZN,UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://news.dt.ua/SOCIETY/tri_chverti_privatnih_ohoronnih_struktur_v_ukrayini_pratsuyut_neyakisno-109821.html
3. Охоронці в «Каравані» працювали без ліцензії // Тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/61396>
4. Сачаво А.Г. Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України / А.Г. Сачаво / Київський національний ун-т внутрішніх справ. Навчально-науковий ін-т підготовки слідчих і криміналістів. – К. : Науковий світ, 2006. – 114 с.
5. Звягинцев В. Прав тот, кто прав [Взаимоотношения между правоохранительными органами и частными охранниками] / В. Звягинцев // Частный сыск. Охрана. Безопасность. – 2009. – № 7. – С. 10-11.

6. *Онисьєв В.А.* Взаємодія правоохоронних органів у розкритті легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза» / В.А. Онисьєв. – К., 2010. – 16 с.

7. *Крысин А.В.* Частные сыскные и охранные агентства за рубежом : практика создания, функционирования и подбора кадров / А.В. Крысин. – Екатеринбург, 2009. – 184 с.

8. *Сачаво А.Г.* Адміністративно-правові основи діяльності приватних охоронних структур та їх взаємодія з ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А.Г. Сачаво / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 18 с.

9. *Курило В.І.* Організаційно-правові засади надання охоронних послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / В.І. Курило. – Ірпінь, 2003. – 20 с.